

DOCUMENTE PRIVIND STRĂDANIILE LUI TIMOTEI CIPARIU DE A EDITA „ARHIVU PENTRU FILOLOGIE ȘI ISTORIE“

IOANA BOTEZAN
ILEANA CUIBUS

Timotei Cipariu a fost preocupat de publicarea unei reviste cu caracter științific, în care să trateze probleme privind limba și istoria poporului român, încă înainte de revoluția din 1848—1849. O dovadă în această privință poate fi considerată următoarea mărturisire, făcută de el într-unul din primele numere ale ziarului său „Organul luminării“ din ianuarie 1847: „Cel dintii cuget ne e, de ne vom vedea inimați, a adauge ca supli-ment o altă foaie cu slove supt nume de Archivu, în coale întregi sau jumătăți în 8°, din care... vom alătura o probă, iar regulat va ieși numai de la 1 martie“¹. Promisiunea i-a rămas totuși în 1847 numai sub formă de intenție. În acest an va trebui să se rezume a publica o serie de articole cu titlul: *Principii de limbă și scriere*. Au urmat apoi evenimentele revoluționare de la 1848—1849 și greutățile survenite în 1850—1852 după încheierea războiului civil. În anii următori va da luminii tiparului o suită de studii filologice, care-i vor consacra numele de savant atât în țară, cât și în străinătate. Nu renunță însă la ideea editării Arhivului, fiind conștient că numai o revistă de specialitate îi va permite să-și facă cunoscute rezultatele cercetărilor la care a ajuns și să contribuie astfel la progresul și prestigiul științei românești. Dimpotrivă, începe să întreprindă acțiuni concrete în vara anului 1866 intervenind în acest sens atât pe lângă rectorul Seminarului teologic din Blaj, cât și la autoritățile transilvănene².

Documentele pe care le publicăm mai jos, în ordine cronologică, aruncă o lumină edificatoare asupra strădaniilor lui Timotei Cipariu de a scoate Arhivul ca o revistă de specialitate bilunară, dar și asupra greutăților întâmpinate până a reușit să transpună în practică nobila lui intenție. Documentele provin din arhiva personală a lui Cipariu, păstrate în fondul Blaj aflat la Arhivele Statului din Cluj-Napoca și anume din protocolul său de corespondență³.

Correspondența pe care a purtat-o cu librarul și tipograful S. Filtsch din Sibiu în vara anului 1866, de exemplu, arată că Cipariu a încercat să ajungă la o înțelegere asupra condițiilor concrete ale apariției revistei de filologie și istorie (vezi documentele I—II).

¹ *Organul luminării*, Blaj, nr. 2 din 11 ianuarie 1847.

² L. Ursuțiu, *Contribuții noi privitoare la editarea revistei „Arhivu pentru filologie și istorie“* (lucrare în manuscris), filele 1—2.

³ Arhiva personală a lui Timotei Cipariu, la Arh. St. Cluj, fondul Blaj, doc. nr. 1928 (protocol de corespondență pe anul 1866).

La inițierea acestor tratative Cipariu a fost încurajat de primirea favorabilă a propunerii sale de a edita Arhivul de către comitetul Astrei. În acest sens aduce mulțumiri comitetului într-o epistolă din 29 august 1866. După ce dă comitetului lămuririle necesare referitoare la formatul, numărul de exemplare, prețul, conținutul revistei, exprimă speranța că ea ar putea apare chiar din luna octombrie același an (doc. III).

La 8 octombrie 1866 profesorul I. Rusu de la Sibiu, în calitate sa de secretar al Astrei, îl informează pe Cipariu că la adunarea acesteia de la Alba Iulia i-a fost primită în mod favorabil propunerea, mitropolitul Alexandru Șterca Șuluțiu și Iosif Hodoș susținând-o cu căldură. Totodată îi sugerează, că întrucît numărul abonaților nu va fi prea mare, la viitoarea adunare a Astrei Arhivul s-ar putea „preface în Foaia Asoc[i]ațiunii“. Pentru a avea totuși un minimum de abonați îl sfătuiește să procedeze la fel ca redactorii „Albinei“ și „Familiei“, care au trimis cîte un exemplar din primul număr fiecărui intelectual român. În încheiere I. Rusu își cere scuze că, din lipsă de timp, nu poate răspunde favorabil solicitării de a deveni un colaborator al revistei (doc. IV).

Stimulat de adunările și membrii comitetului Astrei, nu se rezumă numai la tratativele purtate cu Filtsch din Sibiu, ci în luna noiembrie 1866, tatonează terenul și pe lângă Seminarul teologic din Blaj, pentru a edita eventual Arhivul la tipografia acestuia (doc. V, VII, IX).

Fiindcă rectorul Seminarului teologic, Grigore Mihali, nu-i răspunde satisfăcător (doc. VI și VIII), spre sfîrșitul lui noiembrie T. Cipariu încheie contractul cu Filtsch privind tipărirea revistei la Sibiu.

Contractul a fost întocmit de Ioan Micu Moldovan, colaboratorul lui Cipariu, dar cu intervenții în text ale acestuia din urmă (subliniate de noi). Potrivit contractului S. Filtsch se angaja să tipărească în limba română fiecare număr al Arhivului într-un tiraj de 500 exemplare la un preț de 16 florini și 50 creițari. Aceștia urmau să li se adauge 50 cr. dacă în text interveneau texte cu litere grecești sau cirilice mai mult de o coloană și un florin la peste două pagini cu astfel de texte. Totodată S. Filtsch se obligă să și expedieze revista la un preț de 2 florini pentru cele 500 exemplare ale fiecărui număr.

La rîndul său Cipariu se angaja să restituie tipografiei textul corectat în termen de 5 zile. De asemenea, să dea un avans de 10 florini în a doua lună a fiecărui trimestru, iar restul la sfîrșitul acestuia (doc. X).

Contractul cu S. Filtsch a avut totuși un caracter provizoriu, deoarece în cererea pe care Cipariu o adresează la 27 noiembrie 1866 Guberniului pentru a-i admite apariția Arhivului, arată că îl va tipări fie la Sibiu, fie la Blaj (doc. XI). Tot în 27 noiembrie 1866 trimite: o scrisoare inspectorului școlar Ioan Maior, rugîndu-l să-i susțină cererea pe lângă autoritățile guberniale (doc. XII); un anunț redacțiilor ziarelor și revistelor: „Gazeta Transilvaniei“, „Telegrafului român“, „Albinei“, „Concordiei“, „Sionului“, „Trompetei“ și „Familiei“, pentru a-l publica și a aduce astfel la cunoștința publicului că de la 1 ianuarie 1867 stil vechi va scoate revista bilunară „Archivul pentru Filologia și Istoria“, al cărui abonament pe un an se va ridica la 3 florini (doc. XIII); cîteva rînduri Comitetului Astrei, solicitîndu-i sprijin material și moral (doc. XIV).

Din cele de mai sus se desprinde așadar că Cipariu a acționat neobosit și perseverent în vara și toamna anului 1866 pentru a-și asigura: concursul unei tipografii; sprijinul material și moral al Astrei; eventuali colaboratori și un număr minim de abonați prin popularizarea conținutului revistei cu ajutorul organelor de presă românești. Dar spre sfârșitul anului 1866 va constata că avea de înfruntat serioase piedici din partea autorităților nobiliare transilvănene, cărora nu le convenea apariția unei reviste cu profil filologic și istoric capabilă să contribuie la educarea și potențarea conștiinței naționale a românilor. După cum rezultă din scrisoarea trimisă de Cipariu inspectorului școlar Ioan Maior cu data de 9 decembrie 1866, funcționarul Kirchner, la care a ajuns cererea înaintată Guberniului, pentru a amina avizarea ei favorabilă invoca pe de o parte lipsa programei și a prețului Arhivului, iar pe de altă parte o prevedere a legii presei în vigoare din perioada absolutismului restaurat, ce ar fi impus scoaterea revistei în orașul de reședință al autorului. Cipariu îl ruga pe Ioan Maior să-l informeze pe Kirchner că el a publicat în „Gazeta Transilvaniei” un anunț prin care făcea cunoscute atât programa, cât și prețul Arhivului. De asemenea că legea presei nu prevedea obligativitatea prezentei în aceeași localitate a autorului, a tipografiei și a cenzurei. El a încercat să-și editeze revista la tipografia Seminarului teologic din Blaj, dar aceasta nu-i putea asigura nici operativitatea expedierii numerelor tipărite, nici prețul la care se angaja Filtsch din Sibiu. În cazul că Friederich Kirchner pretindea o programă mai detaliată decât cea apărută în presă, Cipariu se arăta gata să i-o prezinte (doc. XV).

Pretențiile lui Kirchner în legătură cu care se plinge Cipariu în epistola trimisă lui I. Maior i-au fost aduse la cunoștință prin adresa gubernială din 3 decembrie, ce i-a fost remisă prin intermediul comitelui Albei de Jos, Pogány György, de către vicejudele Herepei Pál din Blaj cu data de 10 decembrie 1866 (doc. XVI—XVIII).

La 10 decembrie 1866 Cipariu se grăbește să se conformeze adresei guberniale și-i trimite comitelui Pogány atât programa mai dezvoltată, cât și petiția în care arată cauzele ce l-au determinat să opteze pentru tipografia Filtsch din Sibiu, rugându-l să le înainteze Guberniului cu un aviz favorabil (doc. XIX—XX).

Același comite Pogány György îi aduce la cunoștință lui T. Cipariu la 23 decembrie 1866, tot prin vicejudele Herepei Pál, adresa gubernială din care rezultă că Guberniul i-a trimis cererea spre aprobare Prezidiului cancelariei regale a Transilvaniei cu data de 21 decembrie 1866 (doc. XXI—XXIII).

Între timp, la sfatul lui Ioan Maior, Cipariu se adresează și lui Dimitrie Moldovan, funcționar superior din partea Transilvaniei la Cancelaria aulică din Viena. Acesta îi răspunde binevoitor la 9 ianuarie 1867 (doc. XXIV).

Răspunsul Prezidiului cancelariei regale, cu data de 17 ianuarie 1867, i-a fost remis lui T. Cipariu la 23 ianuarie 1867 tot prin intermediul vicejudeului Herepei Pál. Invocând legea presei din anul 1852, Prezidiul n-a aprobat tipărirea Arhivului la Sibiu, neluând în considerare argumentele invocate de Cipariu în petiția sa. Îi acorda aprobare numai pentru Blaj cu

condiția să prezinte fiecare număr cenzorului local și să depună cu regularitate exemplarele obligatorii pentru depozitul legal (doc. XXV—XXVI).

O săptămână mai târziu, la 26 ianuarie 1867, Cipariu informează Guvernul că intrucit i-a aprobat tipărirea Arhivului la Blaj și nu la Sibiu, nu-l va putea scoate de două ori pe lună așa cum a anunțat. Nu-l va putea edita nici măcar o dată pe lună, ci cel mult la 35—40 de zile. Își rezerva însă dreptul de a încerca să-l tipărească ulterior bilunar (doc. XXVII).

Ultimul document reprezintă o ciornă în limba germană a lui Cipariu, ce conține declarația sa în legătură cu o adresă din 1 februarie 1867 a direcțiunii poștale din Sibiu. Prin ea informa că trebuind să se conformeze hotărârii Prezidiului cancelariei regale, nu va putea scoate deocamdată Arhivul de două ori pe lună, ci doar la intervale mai mari de timp. Revista va avea caracterul unei lucrări științifice neperiodice, editată în fascicule. Prețul abonamentului rămânea însă de 3 florini pe an. (doc. XXVIII).

Din corespondența lui Cipariu lipsesc documentele care ilustrează că el nu s-a resemnat cu decizia Prezidiului cancelariei. În cele din urmă Cipariu primește aprobarea tipării Arhivului în tipografia lui Filtsch la Sibiu. Nu ar fi exclus ca la aceasta să fi contribuit și Dimitrie Moldovan care a reușit, probabil, să-i obțină în cele din urmă derogare de la legea presei din 1852. Știm că Cipariu va conduce și urmări de la Blaj apariția revistei la Sibiu. Arhivul va dura pînă în anul 1872 (în total 40 de numere).

ANEXA

I

[S. Filtsch către T. Cipariu]

[Sibiu, 11 iunie 1866]

S. Filtsch
Buchdruckerei und Verlagshandlung
Hermannstadt
11 Juni 1866

*Euer Hochwürden!*¹⁴

In höflicher Erwiederung des sehr geehrten Antrags vom 5. dmts. erklären wir uns zum Drucke der philologisch-historischen Monatsschrift gern bereit u[nd] stellen den Druckpreis eines Bogens auf No. 5 Druckpapier wie beiliegendes Muster aus der Garmond-schrift in Quart von 500 Expl. auf 16 fl. 50 [kr] öw., ich hoffe, Euer Hochwürden werden diesen Preis in Anbetracht des Umstandes, dass wir jemanden für die Lesung der ersten Korrekturen bezahlen müssen und durch Zusendung der Revision nach Blasendorf Unkosten haben, billig finden. Die Expedition werden wir nach der uns von Euer Hochwürden eingesandten Listen bestens

¹⁴ *Idem*, doc. nr. 1944.

besorgen u[nd] ausser Selbstkosten pro Nummer nur 2 fl. öw. (also jährl. 24 fl. öw) für Adressen schreiben u[nd] Verpacken berechnen.

Das Buch „Schmidt, Das Jahr und seine Tage“ sandten wir heute an Herrn Moldovanu mit anderen Sachen. Sollen wir für Euer Hochwürden die beiden jetzt nicht vorrätigen Bücher: „Ackner und Müller, Die römischen Inschriften“ u[nd] „Schmidt, Die slawischen Elemente“ kommen lassen?

Es zeichnet in vollkommener Hochachtung
Euer Hochwürden

Ergebenste
Buchdruckerei S. Filtsch
Krafft

II

[S. Filtsch către T. Cipariu]

[Sibiu, 18 septembrie 1866]

*Euer Hochwürden*⁵

In Anbetracht dessen, dass die in Frage stehende Druckarbeit eine monatlich wiederkehrende ist, hatten wir in unserem Ergebenen vom 11. Juni d.J. den Preis [pro] Druckbogen billigst auf öwfl. 16.50 [kr] berechnet, von welchem wir auch nur einen Kreuzer nachzulassen ausser Stande sind.

Wenn ich jemals erklärt habe, einen Druckbogen um 15 fl. zu liefern, so kann ich damals dieses grosse Format unmöglich gemeint haben; ein kleineres, z.B. Nr. 2 liefere ich auch noch billiger als 15 fl.; No. 4 um 15 fl.; No. 5, sammt Papier aber kann ich unmöglich unter fl. 16.50 [kr] drucken. Euer Hochwürden können überzeugt sein, dass gerade jetzt, wo alle Geschäfte so sehr stocken, ich diese Arbeit gewiss nicht auslassen würde, wenn es mir irgend möglich wäre sie un den gebotenen Preis zu übernehmen.

Ich kann daher nicht anders, als Euer Hochwürden noch das Format des Amiculi Scólei (No 4) vorschlagen, welches ich um 15 fl. zu drucken bereit bin.

Die Zeitschrift in eigenen Verlag zu nehmen, sind wir nicht in der Lage und danken Euer Hochwürden diesmal höflichst für dieses ehrende Anerbieten

Wenn Euer Hochwürden sich zu irgend einem von uns gestellten Preise, respektive, Format entschlossen haben, so bitte um das Manuscript und auch gefl. Mittheilung darüber, welchen polizeilichen Vorschriften schon Rechnung getragen wurde, damit wir auch unsererseits in dieser Beziehung nichts versäumen, um alle möglichen dem Verleger zu Gute kommenden Vortheile zu benützen.

Euer Hochwürden

Ergebenste
Buchdruckerei S. Filtsch
Krafft

Hermannstadt, 18 Sept. 1866

III

[Timotei Cipariu către Comitetul Astrei]

[Blaj, 29 august 1866]

*Onorat Comitet*⁶

Apropiîndu-se ziua adunării gener[ale] a Asociaţiunei noastre cu toate că aşi fi dorit a lua parte la şedinţa cea mai de pre urmă a comitetului din a.c. şi deunadată îmi esprim personalmente, atît adîncă mea mulţiamita pentru călduroasa acu-

⁵ *Idem*, doc. nr. 1945.

⁶ *Idem*, doc. nr. 1948.

prindere a proiectului meu de a eda una foaie period[ică] pentru filol[ogie] și istoria în ședința din martie a.c. cît și dorirea de a mă înțelege mai deaproape cu același prea ven[er]at] despre relațiunea în care după sprijinul apromis ar fi să devină această foaie cătră lucrările Asociațiunei, dar însă neputînd a ști, dacă voiu fi [în] stare a întreprinde acea călătoria, mă simții îndatorat pentru tot cazul a împleni în scris acum, ce nu știu dacă voiu putea face în persoană mine.

Deci mai antaniu, mulțiamind prea ven[er]atului] Comitet pentru călduroasa acuprindere a proiectului meu, apoi am onoare a încunoștința pre același, că după pașii ce i-am făcut în privința editărei sum aproape de încheierea unui contract cu un proprietariu librariu pentru tipărirea și speduirea foaiei, cît se poate mai curată și mai regulată în caz de va putea vedea lumina.

După intențiunea mea deocamdată, foaia va eși în toată lumea una dată în cîte 2 coale în 4°, la care în urmă se va adauge încă 1 coală pentru titlu, indice și coperămînt, în suma de 25 coale pe 12 luni, cu prețitul de prenumerațiune de 2 f. 50 per an. Însă numai dacă se vor putea asigura 500 de prenumerați — altmîntea, au foaia nu va eși, au numărul coalelor se va scădea a proporțiune. Bine ar fi dacă omul nu ar fi constrîns a lega întreprinderi intelectuali de condițiuni materiale, însă oameni suntem și nu ne putem desbrăca de condițiunile vieții.

Spre care scop dar voiu îngriji să se gătească un Prospect în 500 de exemplare, cari se vor împărți cu ocaziunea adunării generale, de la carea mai mult aștept succesul întreprinderii acesteia.

Iar dacă cumva cu timpul se va manifesta una dorire mai generale de a se da foaiei un cuprins mai estins, io mă voiu conforma cu tot sufletul acestei dorințe — însă pînă atunci numai atîta.

Cuprinsul foaiei e desemnat prin însuși scopul indicat, ce va intra și în numirea foaiei: Arhivu pentru filologia și istoria română. De unde fiecare număr va începe cu un articol de fond filologic au istoric; vor urma publicațiuni de documente filologice și istorice și vor conchide numărul notițe literare; — toate însă au espresse numai românești, au relațiune intimă cătră filologia și istoria românească.

În caz de împiedecare personale de a îngriji însumi pentru fiecare număr, sper că voiu putea prezenta onoratului public un coajutoriu, căruia să-i încrediu materialul cu toată securitatea și mulțiemirea publică.

În urmă dorirea mea ar fi, ca foaia să se înceapă cît s-ar putea mai curînd, în octobre.

[T. Cipariu]

IV

[Ioan Rusu către Timotei Cipariu]

[Sibiu, 8 octombrie 1866]

*Reverendissime!*¹

La prea prețuita scrisoare din 4 oct. a.c. am onoare a răspunde în următoarele:

În respectul tipăririi dizertațiunei ținută la Alba Iulia, prezidiul Asoc[iațiunii] dorește, ca să se tipărească la locul său, la care s-a și făcut provocarea în protocolu[1] ad[unării] gen[erale] de la Alba Iulia; mă rog deci să binevoiți a tramițe manuscrisul cît mai curînt, căci filera antaia din actele adunării gen[erale] de la Alba Iulia s-a și tipărit și acum se culege a doua fileră, și ca să se ia din gazete va fi prea tîrziu. Celalalți d.d. dizertatori încă și-au trames res[pectivele] m[anu-scri]se.

În privința foi literare nu se află în prot[ocolul] ad[unării] nece un conclus formal, ci numai atîta că după ce aceeași fu recomandată cu toată căldura de ex.

¹ *Idem*, doc. nr. 1950.

sa d. președinte, de ex. sa d. metropolit] Șuluțiu și d. dr. Ios[if] Hodoșiu, în urmă s-a rezumat numai atita: „fiecare are datoria a sprijini aceea foaie“, sper însă, că după ce numita foaie va vedea lumina, deși nu avem prea mulți bărbați cari să aibă plăcere și aplecare spre atare studiu serios, totuși va afla sprijinitori mai ales sub redacțiunea r[everendis]mei dvoastre, și la viitoarea adunare gen. se poate preface în Foaia Asoc[iațiunii], precum a și fost aleptat unul dintre membrii ad. gen. trecute. Aici, speranță de sprijinire poate fi mai ales din partea profesorilor de la institutul seminariale de aici. Eu ași fi de aceea opiniune, că sau să se facă înainte de edare un anunț, ca să vă puteți întocmi în respectul speselor necesare sau să se tipărească un număr și să se trimită fiecărui inteligente, că așa dară se vor prenumera cel puțin de rușine, cum a făcut și Albina, Familia.

La întrebarea din urmă, că voirea și a lua parte la numita foaie ca corespondente, vin a răspunde, că m-ași ține prea fericit, când ași putea și eu cit de cit din parte-mi a contribui la o atare întreprindere literară de atita importanță, însă pînă cînd voi [fi] ocupat cu patru oficii împreunate tot responsabilități față cu maimarii, față cu publicul și națiunea, pre lingă cea mai bună voință și anema, anevioia voi putea să scriu și eu cite ceva în o foaie literară, căci pentru atari scrieri se recere timp și studiu serios, iar eu caută să mărturisesc, că de patru ani de cînd mă aflu aici prea puțin am putut studia, afară de ce am cetit gazete și mi-am împlinit oficioasele, în care mă nevoiesc, pre citu-mi stă în putere a fi acurat. La gimnaziu încă am ca profesoriu de limba română și liturgia 9 ore pre săptămînă.

De alte cu cea mai profundă fiască venerațiune am onoare a mă însemna
Al r[everendis]mei domniei voastre

cel mai plecat
Ioan V. Rusu m.p.

V

[Timotei Cipariu către Grigore Mihali]

[Blaj], 2/14 nov. [1866]

R[everendis]me!⁹

Apropiindu-se termenul, preste carele nu mai potem amîna, dacă vrem să începem cu 1 ian. 1867 vreuna foaie, am onoare a vă ruga prin aceasta, să binevoiți a vă declara formale (și în scris) că voiți sau nu a accepta edițiunea foaiei proiectate de mine literarie sau și a altei foi literare sub redacțiunea mea? și sub ce condițiuni? Pentru că dacă veți accepta și condițiunile le voi afla acceptabile, să putem păși mai încolo în detaliu și în prepararea celor de lipsă cit se poate mai curînd, căci timpul tace și trece.

[T. Cipariu]

VI

[Grigore Mihali către Timotei Cipariu]

[Blaj, 15 noiembrie 1866]

Reverendisime Domnule!⁸

La prea stimata scrisoare cu dat 2/14 nov. a.c. de cuprens: ca să ne declarăm în scris dacă voim sau nu a accepta edițiunea a vreunei foi literare sub redacțiunea rev[erendis]mei domniei tale? și cînd am voi, atunci sub ce condițiune am voi,

⁸ *Idem* doc. nr. 1928 (protocol de corespondență pe anul 1866, punctul 5).

⁹ *Idem*, doc. nr 1943.

după ce în coîntelegere cu frăția sa prefeptul tipografiei dr. Ioane Bob am ponderat împregiurările și momentuozitatea lucrului, aflui cu cale a da următoarele declarațiuni: și mai antaniu cu tipografia, la tot cazul stăm gata spre sierbițiu; sub titlu de edițiune însă numai atita poate lua asupra-și tipografia cît recere tipărirea și în caz de lipsă și procurarea recerințelor materiali și a lucrătorilor, la tot cazul însă procurarea prenumeraunților și refuirea obveniente cu același, pr[ecum] și riscul au să rămînă pre lingă rev[erendisima] domnia ta ca viitorul proprietariu și redactor al foaiei.

Aceste presupunîndu-se ca condițiuni fipse, tipografia e bucuroasă să-ți stea spre dispuzețiune cu uzul de cîte ori vei voi pre săptămînă ori pre lună, încît rev. domniei ta să-ți procurezi hîrtia după plac și să-ți condiționezi culegătorii și imprimatorii tipografiei ori și pre alții pr[ecum] ți-a veni în bine; să îngrijești și speduirea pre poștă și pentru subministrarea materialului la tipărit ad negreala și altele să-ți deobligi a-i plăti procentele îndătinate de 1 fl. la o coală tipărită în 250 exemplare. Ori dacă aceasta — ce pentru tipografie ar fi mai ușor — rev. domniei tale nu ți-ar place și ai voi ca tipografia să-ți dea fiecare coală din foaie gata numai spre expedițiune, ori să ți-o și spezeze, la așa ceva încă să rezolvă tipografia și în atare caz poștește numai ca stînd condițiunile cari le-am premis în sus ca fipse, rev[erendisima] domniei ta să determinezi numărul și calitatea hîrtiei, dimpreună cu formatul foaiei și apoi să te deobligi cum că la capătul fiecărui semestru și adecă dacă e să începem din 1ma ianuaru, în capătul lui iunie și în capătul lui decembr[ie] vei plăti tipografiei seminarele toate espensele, după documentele ce se vor produce de la fabricanții de unde se va cumpăra hîrtia, de la culegători și imprimatori și eventual și de la personalul speditoriu, adăugînd și 5% obveniente pentru sumele ce le va aroga tipografia din afacerile foaiei rev[erendisimei] domniei tale, computînd (precum se înțelege, firește) de la datul fiecărui erogat, deoarece, pr[ecum] ți-e bine cunoscut, capitalele și proventele tipografiei nu pot sta băgate nicăieri fără procentele corespunzătoare.

De altmentrea sub orișicare condițiune din premisele am conveni, din parte-mi presupun că îndatoririle împrumutate le vom pune într-un contract formale, care să fie aprobat și de către ven[eratul] Consistoriu.

Și în aceste făcîndu-mi pre cît s-a putut mai exact declarațiunea la provocățiunea ce binevoiți a mi-o îndrepta în privința susceperii editărei foaiei ce voiți a o publica, r[everendisima] domnia ta ca proprietariu și redactoriu și în privința condițiunilor ce om vedea cu cale a le pune — gata și mai departe spre a contribui la coîntelegerea de lipsă, rămîn al r[everendisimei] domniei tale

Blașiu, în 15 nov. 1866.

Greg. Mihali m.p.,
dr. Ioane Bob, pref[ectul]
tipografiei.

VII

[Timotei Cipariu către Grigore Mihali]

[Blaj], 21 nov. [1866]

*R[everendisi]me!*¹⁰

Pentru simplificarea pertractării, fiind eu cam morbos, încredințasem d-lui prof. I. Moldovanu, ca în locul meu să tracteze cu domniile voastre, cel puțin preliminariter, despre pun[c]tele acordiei acceptate în principiu, admanuându-i una scrisoare de la S. Filtsch, care să-i fie de bază atît pentru format și calitate, cît și pentru prețul unei coale. D-lui mi-a raportat, cum că dvoastre i-ați răspuns, că nu puteți concura cu S. Filtsch, prin urmare nu puteți să-mi tipăriți în formatul și cu prețitul arătat, de care răspuns, alăturîndu-l cu răspunsul ddlor voastre din

¹⁰ *Idem*, doc. nr. 1928 (protocol de coresp. pe anul 1866, punctul 6).

15 nov., m-am cam mirat. Pentru că în acest răspuns, pentru fiecare coală în 250 exemplare ca competență tipografiei, nu cereați decît 1 fl., va să zică pre 500 exemplare	2 fl. v.a.
Colectorii au de coală preste tot	6 fl. v.a.
Drugariul are de 500 exemplare	2 fl. v.a.
Pilcartul are de 500 exemplare	1 fl., 50v.

În suma: 11 fl. 50

La care adăugînd prețitul hîrtiei 5 fl.

Ad_{sumum}, ar face cu totul 16 fl., 50

adecă atîta, cîtu-mi cere S Filtsch, nece mai mult, nece mai puțin și hîrtia nu poate face 5 f rișma.

De aceea vă mai rog încă cu astă ocaziune, ca să binevoiți a vă declara, pentru ca și io să-mi potiu vedea de lucru.

[T. Cipariu]

VIII

[Grigore Mihali către Timotei Cipariu]

[Blaj, 25 noiembrie 1866]

*Reverendissime domnule,*¹¹

Preimtiend, cum că răspunsul ce vi l-am dat la 15 l.c în cauza tipăririi foaiei literare a fost conceptul dlui dr. Bob, ca directore și manipulante a tipografiei seminarioale și că la domnia sa am avizat și pre d[omnul] prof[esor] Moldovan pentru ulterioara cîntelegere; și prin urmare și raportul acestui încă a fost după cele auzite de la d[omnul] dr. Bob, drept ace[e]a dacă pre baza acelor pertractări vi se pare a se putea face în acord cu tipografia seminarioală pentru scoaterea foaiei, pr[ecum] on. dvoastră ca unul carele pre deplin cunoașteți lucrările tipografice în genere și în specia și împregiurările tipografiei sem[inarioale] din Blașiu, să binevoiți a arăta v[eneratului] Consistoriu m[etropolitan] în detaliu și a înfăcioșa condițiunile acceptate și respective acceptavere de ambe părțile fără damnificarea unei sau alteia, pe lîngă cari s-ar putea face legătura scrisă asupra obiectului chestionat.

Io doresc ca foaia literară să vă iasă din tipografia seminarioală din Blașiu, după cari aceasta să nu se damnifice, ci să-și aibă procentele amăsurate, au a le prefige cunoscătorii de artă tipografică și a le aproba auctoritatea superioară. Io răspunzietate în această privință asupra-mi nu iau.

În tot cazul și cu distinctă stimă

Blașiu, în 25 nov. [1]866.

Greg. Mihali m.p.

IX

[Timotei Cipariu către Grigore Mihali]

[Blaj], 25 nov. [1866]

*R[everendisi]me*¹²

După ce în scrisoarea de astăzi nu mi-ați răspuns *directe* la întrebarea mea, ci m-ați mînat (colective?) la v[eneratul] Consistoriu pentru condițiunile din partea mea, mi se pare, că prin asta inviațiune mi-ai dat să înțieleg, că *nu voiți* a tracta

¹¹ *Idem*, doc. nr. 1942.

¹² *Idem*, doc. nr. 1928 (protocol de coresp./1866, punctul 7).

cu mine în detaliu. Care de este așa, atunci io, pre lângă toată asigurarea din contra, caut să o iau cum este adecă în loc de *negativă* preste tot. Io mai aștept și astăzi, dacă nu, a mai aștepta [i]mi va fi preste puțință.

[T. Cipariu]

X

[Conceptul contractului încheiat între Timotei Cipariu și editura S. Filtsch din Sibiu privind tipărirea „Arhivului”. Fragment întocmit de Ioan Micu Moldovan, cu intervenții în text de mîna lui Cipariu — subliniate de noi]

[Blaj, noiembrie 1866]

CONTRACT¹³

ce s-a încheiat între Timotei Cipariu, canonic în Blașiu, ca redactoriu, proprietariu și editoriu *provedietoriu* al scrierei periodice „Archivu pentru filologia și istoria” și între tipografia S. Filtsch în Sabiniu asupra celor următoare:

I. Tipografia S. Filtsch se obligă a tipări pre hîrtia sa și espeda la prenumeranți Archivul de două ori pre lună în cite 1—2 coale sau tot la 40 zile în fascioare de cite 3—4 coale. Tipariul și espedițiunea se fac așa: 1) hîrtia are să fie de nr. 5 după mustra alăturată; 2) formatul este cel delinuat pre mustra numită în p. precedente; 3) numărul esemplarelor ce tipografia S. Filtsch se obligă a da pentru prețul învoit este 500; dacă redacțiunea pofteste mai multe tipografia e datoare a le tipări, însă pentru aceste i se plătește extra; 4) limba scrierei este româna, dară documente și citațiuni și întru alte limbe moderne sau clasice; 5) tipii ce servește de bază sunt garmondul latin sau cirile, întru aceea se vor apleca și „cicero” și spre a-i ține cumpăna și petit pentru note la garmond, asemenea și alți tipii pre unde va fi de lipsă; 6) pentru nece un feliu de tipii nu se socotește remunerațiune extra decît pentru cei cirili și grecești, și pentru aceștia numai în coalele unde tipăritura cu cirili sau grecești *va trece preste 1 columna, iar cicero latin va fi mai puțin de 2 colonne*; 7) corectura se face de tipografie, carea pre spesele ei tramite redacțiunei coala de reviziune; 8) după primirea ms. a cincea zi pentru 1 coală și întru a 9-a zi pentru 2 coale tipografia se obligă a *tramite* prin poșta zilei aceleia coala de reviziune și în ziua următoare după primirea coalei revăzute a fi gata cu tipariul și espedițiunea; 9) tipografia face și espedițiunea la prenumeranți după lista, ce a primit de la redacțiune; 10) tipografiei nu este iertat nece a dăru exemplare de „Archivu”, nece a vinde nece cu exemplariul, nece cu numărul, nece cu coala; prenumerațiuni la Archivu încă nu poate primi.

II. Timotei Cipariu se obligă a plăti tipografiei S. Filtsch: 1) pentru fiecare coală în 500 ex. 16 fl. 50 cr. v.a. *în garmond latin fac 15 fl. în cicero latin, afară de coalele de probă, ce nu le rebonifică*; 2) pentru fiecare coală singuratecă ce ar cere a i se tipări preste numărul de 500, va plăti cite 1 cr. v.a.; 3) pentru coalele de Archivu, în cari tipii cirili sau grecești computați la un loc vor face mai mult *de una columnă, întru înțelesul punctului 1, 6, va rebonifica 2 fl. de 1 coală de întru 1 număr, 1 fl. 50 cr. la 1/2 de coală, 1 fl., la 2 pagine și 50 cr. la 1 columna*; 4) pentru expedițiunea fiecărui număr va da 2 f.; 5) modalitatea plății va fi aceasta: a) întru a 2 lună după începutul semestrului va număra tipografiei una sută floreni pentru acoperirea portului p.a.; b) după încheierea fiecărui semestru va primi de la tipografia cont detaliat, care-l va plăti cu una lună mai tîrziu.

¹³ *Idem*, doc. neinventariat, dosar tipografice.

[Timotei Cipariu către Prezidiul Guberniului transilvănean]

[Blaj], 15/27 nov. [1866]

*Excelență!*¹⁴

Suscrisul, determinându-se a începe cu 1 ian. 1867 una foaie curat literaria, sub titlu: „Arhivu pentru filologia și istoria“, are onoare în aclus a alătura *Programa* aceleia publicând ca *Anunțu* de prenumerațiune, adăugind, că aparițiunea se va data din Blașiu, însă locul tipariului va fi sau Blașiul în tipografia Seminariale sau Sabiniul la S. Filtsch și a ruga cu toată umilința să aveți înalta bunătate de a-i aplacida concesiunea prescrisă prin legi.

T. Cipariu,
redactoriu

XII

[Timotei Cipariu către Ioan Maior]

[Blaj], 14/2 7nov. [1866].

*Illu[ustrisi]mului D[omn] I. Maior*¹⁵

La mult prețuita scrisoare a ill[ustrit]tatei v[oastre] de 31 oct. a.c. vinu a vă răspunde cam târzior, ci mai bine mai târziu și bine, decit curînd și rău. În cons. de ieri s-a aplaciat stipendiul de 315 f. vacante pentru fratele ill[ustrit]tatei v[oastre], la care sincere vă gratulez.

Tot cu această ocaziune am onoare a vă încunoștința, că astăzi am tramis la In[altul] Prezidiu guberniale rugămîntea-mi pentru concesiunea de a eda una foaie literară de la 1 ian. 1867, rugîndu-vă, ca să binevoiți a o sprijini.

[T. Cipariu]

XIII

[Blaj], 15/27 nov. [1866]

Redacțiunilor: *Gazetei*, *Telegrafului*, *Albinei*, *Concordiei*, *Sionului*, *Familiei* și *Trompetei*, 15/27 nov. 1866:¹⁶

Onorabile Redacțiune!

Sus-rișul are onoare a vă tramite în aclus un *Anunțu* pentru publicare, și e gata a vă tramite și prețitul inserțiunei ce veți binevoi a ne arăta.

Al. on. Redacțiuni — prea plecat T.C.

Anunțu literariu:

Suscrisul determinîndu-se a pune în lucrare propusul său, arătat onoratei „Asociațiunii tr[ansilva]ne“ prin scrisoarea sa de 1 martie a.c. și declarat mai pre larg în a II ședință a adunării generale ale aceleiași în 29 aug. tot a.c. de a eda

¹⁴ *Idem*, doc. nr. 1928 (protocol de coresp./1866, punctul 9).

¹⁵ *Idem*, doc. nr. 1928 (protocol de coresp./1866, punctul 10).

¹⁶ *Idem*, doc. nr. 1928 (protocol de coresp./1866, punctele 8 și 11).

sub răspunzietatea sa una foaie filologică-istorică, are onoare a anunța, că nrul I va eși nesmintit în 1 ian. vechiu 1867, sub titlu: ARCHIVU pentru FILOLOGIA și ISTORIA și se va continua eșind de cite 2 ori pe lună, la 1 și 15-a ale fiecăreia, în cite 1 sau 2 coale în 4° mare. Prețul abonamentului pre 1 an *întreg*, prin poștă, e 3 fl. val. a. tramiși *franco* sub adresa: La redacțiunea *Archivului*, în Blașiu.

Redacțiunea invită pre on. public român la prenumerațiune cit se poate mai curind, cu atît mai mult, căci ea decisă cu 5 zile înainte de aparițiunea nrului I a defige definitive numărul esemplarelor pre anul 1867; și totdeunadată pre toți confrății, cari se ocupă serios cu studii filologice și istorice, a ne onora cu corespondențe de genul acesta.

Mai pre larg despre argumentul acestei foi periodice se va scrie în nr. 1 ca programă.

Correspondențele se cer *francate*, pentru că la *început* nu ne e cu puțință a ne lăsa în spese nerestrinse. Jurnalele politice și literare sunt rugate cu toată onoarea, a ne publica acest *Anunțiu* în unul din nr-ii mai de aproape, oferindu-ne și din parte-ne asemeni servicii reciproce.

Blașiu, 1 dec. [nou] 1866.

T. Cipariu m.pr.

XIV

[Timotei Cipariu către Comitetul Astrei]

[Blaj], 17/29 nov. [1866]

*Comitetului Asociațiunii¹⁷
Excelență și onorat Comitet!*

Suscrisul, credincios propositului său și încurajării din partea on[orat]ului Comitet, s-a determinat a începe cu 1 ian. v. 1867 edarea unei foi periodice literare pentru filologia și istoria română. Avind onoare a aduce aceasta la cunoștința on[orat]ului Comitet, totdeunadată se roagă de sprijinul apromis, nu întru atita material, cit morale, oferindu-și această foaie spre publicarea ședințelor lunare și anuarie pre lingă una remunerațiune cuvenită.

Al ex[celent]ei v[oast]re și al on[oratu]lui Comitet prea plecat

T. Cipariu m.pr.

XV

[Blaj], 9 dec. [1866]

[Timotei Cipariu către Ioan Maior]

Il[ustrisi]me!¹⁸

M-a prins mirarea de cele ce mi-ați scris de la d. Kirchner, ca și cînd nu aș fi alăturat *Programa*, nece aș fi arătat prețul abonamentului, cînd din contra io în scrisoarea-mi către In[altul] Prezidiu anume am scris cu aceste cuvinte: „Suscrisul are onoare a alătura *Programa* aceeaia, publicînd ca *Anunțiu* de prenumerațiune“. Poate numai că d-lui Kirchner nu i s-a părut destul de pre larg, în care caz potiu să-i servesc și cu una *Programă mai lungă*.

Iar încît pentru *prețiu*, d-vră vedeți chiar din *Înștiințarea de prenumerațiune*, publicată în Gaz. Tr. nr. 92, care e tot una cu *Programa* alăturată In[altu]lui Prezidiu numai cu *alt titlu*, cum că și *prețul* e arătat aceluiași înalt.

¹⁷ *Idem*, doc. nr. 1928 (protocol de coresp./1866, punctul 12).

¹⁸ *Idem*, doc. nr. 1928 (protocol de coresp./1866, punctul 13).

Mai rămâne ce mi-ai scris pentru desemnarea *tipografiei*, care și mai tare m-a supărat, deoarece nece în legea de presă nu se amintește, că nu ar fi iertat Redacțiunei a-și tipări în alt loc foaia sa, nece de aiea de atare piedecă nu am mai auzit pînă în momentul ce am cetit în scrisoarea ill[ustrita]tei v[oast]re, de care, dacă știam, mă îngrijeam demult; încă nece Filtsch, care în nov. a.c. a călătorit pre aici, nece măcar nu a atins de atare împrejurare, carea de-i era cunoscută, negreșit mi-o reflecta.

În legea de presă § 10 punctele 1, 3 și 5 se pofteste a se arăta numele și *locul* editorului, numele și *locul* redactoriului, numele și *locul* tipografului, fără de a se aminti, că acești 3 trebuie să locuiască într-un loc, ci numai că au să se arate, unde e locuința lor, a fiecăruia *separat*, nu cumutatim, de unde se cunoaște că *pot* să locuiască în *diverse* locuri fără de a li se denega concesiune din altă cauză sau de a aminti că în atare caz au de a recurre la Ma(ie)sta(ie), de nu cumva vreun *aditament* la acel § s-a emis mai tîrziu, de care nu am nece una cunoștință.

Io încă aș fi fost mai bucuros a-mi tipări foaia în Blășiu decît în Sabiniu și am și tractat în scris și cu gura în astă privință cu Rectoratul și prefectura tipografiei, ci pînă acum nu m-am putut învoi: 1° pentru că colectorii de aici nu vor să lucre la atare foaie cu preții ca cei din Sabiniu, nece cu prețul ordinariu de pînă acuma, —2°. pentru că hîrtia *aici* e mai scumpă decît la Sabiniu, —3°. pentru că presa de aici nu suferă formatu așa mare ca a lui Filtsch, —4°. pentru că Seminarul însuși are de cuget de a eda de la 1 ian. 1867 una foaie a sa bisericească, și așa nu se poate ști dacă va fi în stare de a putea tipări *două*. Mai rămîne greutatea expedițiunei *poștali* din cauza mai ales a *stării poștali* de aici. Din cari toate puteți vedea, ill(ustris)ime, că cu toată bunăvoința de a-mi tipări foaia *aici*, ane-voia voi putea reuși, și mă tem că și de mă voiu putea învoi, să nu pălesc vreuna alta scădere în decursul anului.

Dacă puteți, v-ași ruga să binevoiți a descoperi aceste toate d-lui cons[ilier] Kirchner, pre care-l salutez, ca să-mi înlesnească pre cit s-ar putea această greutate, și să nu-mi înapoieze cererea pînă ce veți avea bunătate a mă încunoștința despre rezultatul acestui pasiu, de care v-am rugat acum.

De almentrea vă asigur ez și vă rog să asigurați și pre alții, că într-un mod sau altul tot se va face începerea la termenul anunțat.

[T. Cipariu]

XVI

[Copia adresei guberniale din 3 decembrie 1866, ce i-a fost remisă lui Cipariu prin intermediul comitetului Albei de Jos, Pogány György, de către vicejudele Herepei Pál din Blaj cu data de 10 decembrie 1866]

[Cluj, 3 decembrie 1866]

Másolat. 4813. eln. 1866. Méltóságos Fő Ispán Úr!¹⁹

Balásfalvi Kánonok Cipariu Timoténak ide mellékelt közvetlen beadványa, a melyben egy Archivu pentru Filologia și Historia czimű, időszaki tudományos lap ki adhatására engedélyt kér, oly meg hagyással küldetik át Méltóságodnak, miként [a] folyamodót utasítsa arra, hogy a mellékelt elő fizetési fel hívás helyett a ki adni szándékoltnak lapnak irányát s tartalmát körülmenyesen föl fejtő programját a satjő törvény 10 és 12 dik §§-aiban el osztott fel tételek ki mutatasával Méltóságod útján mutassa bé — mely bé adványt osztán Méltóságod saját véleményével ide mi előbb terjessze fel.

Cipariunak egyszersmind ki jelentendő, hogy a szóban lévő lap N. Szebenben ki nyommatásának helye nem lehet, mivel a satjő törvény 12-ik §-a szerint egy lap csak ott jelenhet meg, hol a szerkesztő lakik.

Kolosvárt December 3-án 1866.

A Kir[ályi] Fő Kormány Szék elnöke.

Creneville m.p.

¹⁹ Idem, doc. nr. 1537.

[Aiud, 6 decembrie 1866]

Másolat.

2317—[1]866. No. Alső Fehér megye Fő Ispanjától⁰²
Tekintetes s[egéd] szolga Bíró Úr!

Fennebbi másolati rendelet mint szintén a mellékletek azon meghagyással küldetnek ki uraságnak, hogy a záratékok vissza adatása mellett Balásfalvi Kánonok Cipariu Timoté Urat ezen rendelet tartalmánál *sietve* értesíteni tarcsa kötelességének, annak meg történtéről ide jelentést tenni.

maradván a

Tekintetes S[egéd] Sz[olga] bíró Úrnak
Nagy Enyed — December 6-án [1]866.

Köteles Szolgája
Pogány Fő Ispán m.p.

S[egéd] Sz[olga] bíró. Tekintetes Herepei Pál Urnak.

XVIII

[Bucerdea Grinoasă, 10 decembrie 1866]

1302— [1]866.

*Méltóságos Kánonok Úr!*²¹

A Méltóságos Fő Ispán Úrnak 2317 eln. sz. és December 6-án írt és tisztelten rendelete következtében a F. Kir[ályi] Fő Kormány Széknek áttett rendelvényei után — a Méltóságodtól fel küldött kérvénye, egy melléje mellékelt tudományos *Archivu pentru Filologia și Historia* című ki nyomtatására való engedély folya-modása oly véggel küldetett ki és tétetett kötelességemmé, hogy azoknak vissza kaphatása és újbóli beküldése mellet közöltessék Méltóságoddal — hogy ennek meg történtéről a leg sietőbben tehessek jelentést.

Alázatos tisztelettel vagyok a

Méltóságos Kánonok Úrnak
Buzás Bocsárdon — December 10-én 1866

Alázatos szolgája
Herepei Pál m.p. s[egéd] sz[olga] bíró.

XIX

[*Timotei Cipariu către comitele suprem al Albei de Jos, Pogány György*]

[Blaj], 10 decembrie [1866]

*Ill[ustrisi]me!*²²

Primind prin vicejudele d. Herepei Pál, atît suplica mea la In[altul] Prezidiu guberniale de dato 27 nov. a.c. împreună cu aculusul, cit și copiile după rezoluțiunea aceluiași Inalt și despre prețioasa scrisoare a mării v[oast]re către același d. vicejude de d[at]o 3 și 6 dec. a.c., prin aceasta mă grăbesc a împlini defectele

²⁰ *Idem*, doc. nr. 1537.

²¹ *Idem*, doc. nr. 1537.

²² *Idem*, doc. nr. 1928 (protocol de coresp./1866, punctele 14—15).

aratate și a vă ruga, ca să aveți bunătațe a le așterne de nou acelaiași înalt și a-mi exopera cât se poate mai curind una rezoluțiune mai favorabile.

Și mai antaniu aclud sub % una nouă și mai amplă programă despre cuprinsul foi literare, ce voi u a o eda sub titlu de *Archivu* pentru filologia și istoria.

Precum și o nouă suplică sub :/: cătră același înalt în privința locului de tipărit împreună cu motivele ei.

Rugindu-mă totdeauna dată pentru una opiniune binevoitoare și din partea măriei v[oast]re și cu distinsă onoare susemnîndu-mă.

[T. Cipariu]

Programa Arhivului pentru Filologia și Istoria.

Suscrisul căutînd la dorința generală a toată românimea, ca după ce s-a delăturat cu totul scrierea cu litere cirile și s-a adoptat alfabetul latin pentru limba românească, să se afle una cheie amăsurată geniului limbei și trebuinței comuni spre întrebuițarea aceluia alfabet cât se poate mai regulat și mai ușor de una parte, — de alta căutînd și la defectele nenumărate, ce se observează atît cu respect la istoria poporului român din părțile Daciei vechi, cît și la unele puncte geografice, s-a determinat a deschide una foaie curat literară românească, spre cercetări filologice și istorice sub titlul de ARCHIVU pentru FILOLOGIA și ISTORIA, ce va să iasă la 1 ian. vechiu 1867, de 2 ori pre lună, în cite 1 sau 2 coale, în 4° mare, cu prețîl abonamentului pre 1 an întreg de 3 fl. val. a. în provinciile austriece sau de 1 #²³ în afară.

Cuprinsul acestei foi dar va fi: 1°. filologic, despre originea și natura limbei românești, de ortografia, gramatica, sintactica, lexicologia ei; cu un cuvînt tot ce se ține de filologia limbei românești, ilustrarea, rectificarea și fipsarea ei; 2°. istoric-geografic, despre originea și timpările poporului românesc de la antania lui aparițiune pre pămîntul Daciei pînă azi, cercetări arheologice, numismatice, topografice, cu un cuvînt tot ce poate ilustra, clarifica și determina vreun punct din istoria românilor civilă sau basericească sau a altor popoare cu cari istoria lor e împreunată.

Cuprinsul acesta se va tracta în dizertațiuni, articuli, corespundențe, recensiumi, extracte, diplome, documente și notițe curat literare, fără de a tracta despre obiectele zilei politice sau basericești.

[T. Cipariu]

XX

[Timotei Cipariu către Prezidiul Guberniului transilvănean]

[Blaj], 10 decembrie [1866]

Cătră In[altul] Prezidiu Guberniale!²⁴

Excelență!

Din grațioasa rezoluțiune a ex[celenț]ei voastre de 3 dec. a.c. nr. 4073, la suplica mea de 27 nov. tot a.c. pentru dobîndirea unei concesiuni spre a eda de la 1 ian. vechiu 1867 una foaie curat literară sub titlu: ARCHIVU pentru FILOLOGIA și ISTORIA de 2 ori pre lună în Blașiu sau Sabinu, cu prețîu de 3 fl. v.a. pentru provinciile austriece, înțelegînd că se cere una Programă mai detaliată despre cuprinsul aceleia, umilitu suscris are onoare a aclude sub % una nouă Programă mai amplă decît cea acusă la suplica d-antaniu.

²³ Galben, monedă de aur. 1 galben = 4,74 florini val. austriacă.

²⁴ Arhiva personală T. Cipariu, fond citat, doc. nr. 1928 (protocol de coresp./1866, pun: tul 16).

Tot din aceeași grațioasă rezoluțiune înțelegînd mai încolo, că în sensul §-lui 12 al legii de presă nu s-ar putea da concesiune de a o tipări în Sabiniu, umilit suscrisul recurre de nou la grația In[alt]ului Prezidiu, ca să binevoiască a-i da sau a-i mijloci la locurile mai înalte acea concesiune, din cauzele următoare: 1°. Pentru că în Blașiu materialul de tipariu precum hîrtia etc. nefiind productul locului, ci comerciale, e mai scump decît la Sabiniu, chiar și din cauza relei comunicațiuni ce o are Blașiu pentru comerț; 2°. Pentru că lucrătorii de la tipografia din Blașiu nece sunt oameni procopsiți în arta tipografică, nece nu sunt în stare de a lucra așa de eftin, iute, corect și elegant ca cei de la Sabiniu; 3°. Pentru că poșta Blașiuului e numai un mic oficiu de expedițiune numai cu 1 cal, care nu e în stare să ducă una sarcină așa grea și cu atîta înlesnire ca cea de la Sabiniu; 4°. Pentru că lipsa drumurilor regulate și apele, ce se află între Blașiu și între drumurile de țară, adeseori poate să împiedece expedițiunea regulată a foaiei cu nemulțumirea publicului; 5°. Pentru că tipografia Blașiuului fiind neperfectă nu va putea să tipărească regulat și astă foaie pre lingă alte agende ale ei și pre lingă una *alta* foaie a Ordinariatului metropolitan, ce se gătește a eși tot de la 1 ian. [1]867.

Din cari cauze atît de ponderoase suscrisului nefiindu-i cu puțință a-și tipări cel puțin la început foaia sa în Blașiu și dorind a mulțumi din toate puterile pre publicul său, atît cu exactitate, cît și cu una formă mai cu gust și mai netedă, se roagă de nou de In[altul] Prezidiu a-i face sau a-i mijloci ceruta concesiune, deocamdată măcar provizorie, și a dispune întru acestea cele cuveniențioase spre neîmpiedicată lăsare de a se publica în Sabiniu.

În cazul contrariu m-ași afla constrîns a mă lăsa de propusul acestei publicări sau a restrînge numai la formele scriptelor neperiodice.

[T. Cipariu]

XXI

[Copie după adresa Guberniului din 21 decembrie 1866, ce i-a fost adusă la cunoștință lui Cipariu de comitele Albei de Jos, Pogány György, prin intermediul vicejudeului din Blaj Herepei Pál la 27 decembrie 1866]

[Cluj, 21 decembrie 1866]

Abschrift des Abschrifts

No. Praes. 969/—[1]866 vom Präsidenten des Königl[ichen] Sieb[enbürgischen] Guberniums²⁵.

Mit Bezug auf den Bericht vom 14 Dmts., Z. 2382 wird das Comitats Präsidium, sowohl zur eigenen Wissenschaft, als auch zur Ankündigung des Blasendorfer Domkapitularen Thimotheus Cipariu in Kenntniss gesetzt, dass das Gesuch desselben wegen Bewilligung zur Herausgabe einer unter seiner verantwortlichen Redaktion und in der Buchdruckerei des Samuel Filtsch in Herman[n]stadt zu erscheinenden periodischen Zeitschrift unter den Titel Archiv für Filologie und Geschichte unter einem dem h[ohen] Präsidium der königl[ichen] Siebenbürgischen Hofkanzlei zur Entscheidung vorgelegt worden ist, daher der genannte Gesuchsteller vor Herablangung derselben sich jeder weiteren Schritte in dieser Angelegenheit und insbesondere der Pränumerations Ankündigung zu enthalten haben wird.

Klausenburg, am 21 Dezember 1866.

Creneville m.p.
F. M. Lt.

An das löblich[en] Unter Albenser Comitats Präsidium in

N[agy] Enyed.

²⁵ *Idem*, doc. nr. 1538.

[Aiud, 23 decembrie 1866]

2486 eln. [1]866 Nemes Alsó Fehér megye főispénjától²⁶*Tekintetes Segéd szolgabíró Úr!*

Utalva e hó 12-én 2317 szám alatt menesztett rendeletre kiküldetik kánonok,
Cipariu úr siető értesítése végett, maradván a
t[ekintetes] S[egéd] szolgabíró úrnak
N[agy] Enyed, December 23-án 1866

köteles szolgálja
Pogány m.p.
Fő Ispán

XXIII

[Bucerdea Grinoasă, 27 decembrie 1866]

1336 — [1]866.

Méltóságos Kánonok Úr!²⁷

A Méltóságos Fő Ispán Úrnak 2486 eln. sz. December 23-án írt és tisztelten
meghagyásából bátor vagyok ezen ide zárt Fő K[ormány] széki mellékletet másolat-
ban át tenni Méltóságodnak — mi mellet[t] hogy kézbesítettett arról — egész
tiszteleiben fel kérésem által instálom Méltóságodat engemet meg nyugtatni — hogy
én is magamat az által az illő helyen legitimálhassam.

Alázatos tisztelettel vagyok a

Méltóságos Kánonok Úrnak
Buzás Bocárdon December 27-én [1]866.

Alázatos szolgálja
Herepei Pál m.p. s[egéd] sz[olga]bíró.

XXIV

[Dimitrie Moldovan către Timotei Cipariu]

Viena, 9 ianuarie 1867

*Reverendissime Domnule Canonic,²⁸
prea stimată amice!*

Am stăruit ca să puteți ajunge împlinită dorința d-tale în cauza excepțiunei
de la lege — prin care să pofteste ca redactorul să locuiască acolo unde să
redigează foaia — când ar fi legea de presă aci stîndă și la noi aplicabilă, atunci
nici că ar fi v-o îndoială; așa însă greu va merge.

La cazul însă cînd ați căpăta negativă lăsați titlul de redactor ca misredactor

²⁶ *Idem*, doc. nr. 1538.²⁷ *Idem*, doc. nr. 1538.²⁸ *Idem*, doc. nr. 11.277.

la d[omnul] prota Rusu, apoi cuget că va merge, sau tocmă dați to. citulu[!] aceuia, fiindcă ar fi păcat ca pentru forma sa să piardă meritul.

Iertați-mi încă una:

Oare nu s-ar putea amplifica tipografia blășiană cu literile trebuincioase (cam aicia, cuget, este greutatea tipăririi) să să mai ciștige? Ce bine și comod ar fi! cînd ai avea tipografia acasă, în un an, doi s-ar întoarce expensile!

Fericite sărbători poftindu-vă sum al domni[i] tale

prea plecat serv et amic
Moldovan m.p.

XXV

[Adresa Prezidiului cancelariei regale din 17 ianuarie 1867 către Timotei Cipariu remisă acestuia prin intermediul vicejudeului din Blaj Herepei Pál, prin care se anunță că nu s-a aprobat tipărirea Arhivului la Sibiu, ci la Blaj, neluîndu-se în considerare argumentele invocate de Cipariu în petiția sa]

[Cluj, 17 ianuarie 1867]

Másolat. No. Praes. 25/res 1867 vom Präsidium des Königl[ichen] Siebenbürgischen Guberniums.²⁹

Über das Gesuch des Domkapitulars beim griechisch kat[h]olischen erzbischöflichen Dom Capitel zu Blasendorf, Thimoteus Cipariu, finde ich demselben die Einwilligung zur Herausgabe und Redaction einer rein wissenschaftlichen, der Cautionspflicht nicht unterliegenden, Zeitschrift unter dem Titel Archivu pentru Filologia și istoria, welche monatlich zweimal erscheinen soll, hiemit zu ertheilen. —

Belangend die weitere Bitte Ciparie's um Ertheilung der Einwilligung, das fragliche Blatt mit gegen der Bestimmung des § 12 alinea 1 der Kaiserlichen Verordnung vom 27 Mai 1852 /: Reichs Gesetzblatt vom Jahr 1852 No 122 /: an einem von seinem Wohnorte /: Blasendorf /: verschiedenem Orte /: in Hermannstadt /: drucken lassen zu dürfen, so hat das hohe Präsidium der königl[ichen] siebenbürgischen Hof-Kanzlei, welchem diese Bitte zur Entscheidung vorgelegt wurde, laut Eröffnung vom 12-ten Jänner [letzten] J[hre]s Z. 10/paes. [1]867 im Einvernehmen mit dem hohen k.k. Polizei Ministerium, den diesfälligen Ansuchen um die Erwirkung einer Ausnahme von der oberwähnten gesetzlichen Bestimmung, bei der grösseren Entfernung Blasendorfs von Herman[n]stadt und bei der durch die schlechten Kommunikationen erschwerten Überwachung der Redaktion seitens des Redacteurs nicht stattzugeben befunden, zumal in Blasendorf ohnehin eine Druckerei bestehe, deren Leistungsfähigkeit zur Erzeugung eines kleinen Blattes wie das projekti[erte], welches monatlich nur zweimal erscheinen soll, ausreiche oder wenigstens mit nicht zu grossem Kostenaufwand ausreichend zurecht werden könne.

Hievon wird das Präsidium mit Bezug auf dem Bericht vom 14 Dezember 1866 Z. 2382/paes. und in Nachhange zum hierwärtlichen Erlasse von 21 Dezember 1866 Z. 969/res und der Aufforderung in Kenntniss gesetzt, den Thimotheus Cipariu hiernach entsprechend zu verständigen.

Zugleich wolle das Präsidium dafür Sorge tragen dass:

1. Die polizeiliche Vorrevision dieses Blattes unter genauer Beobachtung der im § 3 alinea 1 der Press[ver]ordnung vom 27-ten Mai 1852 enthaltenen Bestimmung wonach von jeder periodischen Druckschrift der Verleger spätestens eine Stunde vor der Herausgabe oder Versendung am Orte des Erscheinens ein Exemplar bei der zur Aufrechthaltung der öffentlichen Ordnung und Sicherheit bestellten 1. f. Behörde zu hinterlegen ist, von Seite des betreffenden zu dieser Amtshandlung gesetzlich berufenen Stuhlrichters in Blasendorf mit aller Umsicht und Strenge gehandhabt und allfälligen Ausschreitungen, sei es durch etwaige in keinem Falle jedoch zulässige und mit dem eigentlichen Programme des Blattes im Widerspruche stehende Behandlung politischer Tagesgeschichte oder durch Besprechung politischer, religiöser, oder sonstartiger sozialer Fragen, nach den Bestimmungen der Press[ver]ordnung vom 27 Mai 1852, so wie der Ministerial Verordnung vom 27 November 1859 /R[eichs] G[esetz] B[latt] No. 212 nachhaltig entgegen getreten werde, und

²⁹ *Idem*, doc. nr. 1539.

2. Seitens des Verlegers dieses Blattes die im Sinne des § 4 der Pressverordnung vorgeschriebenen Pflichtexemplare und zwar *eines* an die k[önigliche] sieb[enbürgische] Hofkanzlei, *eines* an das k.k. Polizei Ministerium, *eines* an die k.k. Hof Bibliothek in Wien, *eines* an die k[önigliche] Lyceal Bibliothek in Klausenburg und endlich *eines* an dieses k[önigliche] Gubernial Präsidium zeitgerecht und pünktlich eingesendet werden

Klausenburg, am 17 Jänner 1867

Creneville m.p.

XXVI

[Bucerdea Grinoasă, 23 ianuarie 1867]

*Méltóságos Kánonok Úr!*³⁰

A' Méltóságos Fő Ispán Úrnak ezen hozzám intézetett és az 168 elin. sz. Január 19-én itt kibocsátott rendeleténél fogva melybe[n] F. Kir. Fő Kor[mány] Széknek egy az ebbe[n] mellékelt kegyelmes rendelele — mely másolatba[n] ide zárva Méltóságodat érdeklő tárgyat sietőleg át tennem meg rendelte — siettem Méltóságodnak át tenni — úgy a hogy német nyelven meg iratott és itt szóról szóra másolatába[n] meg írva volt.

Melyre való nézt hogy Méltóságod át venni méltóztatott azon igazolásomra egy válaszáért könyörgök.

Alázatos tisztelettel vagyok a

Méltóságos Kánonok Úrnak

B[uzás] Bocsárdon Január 23-án [1]867.

alázatos szolgája Herpei Pál m.p.

s[egéd] sz[olga]bíró.

XXVII

[Timotei Cipariu către Prezidiul Guberniului transilvănean]

[Blaj], 26 ianuarie [1867]

*Înaltului Prezidi c.r. Guberniale.*³¹

În urma grațioasei rezoluțiuni de la 17 ian. a.c. nr. praes. 25, prin care mi se concede edarea foaiei literare sub titlu: „Archivu pentru filologia și istoria“ de 2 ori pre lună, însă numai în Blașiu, după ce, din motivele produse de mine în umilita mea scrisoare către același Înalt de 10 dec. 1866 nu-mi este cu puțință deocamdată a-mi eda zisa foaie aici în Blașiu la locul locuinței mele, iar aminarea edițiunei mi-ar veni mai cu neputință, — de aceea și din cauză, că în Blașiu nu este cu locuința nece măcar un jude scăunale (Stuhlrichter) căruia să i se poată prezenta numerii acestei foi înainte de publicare spre cenzură, iar tramitarea prin alt sat unde locuiește nu numai nu e autorizat prin prealăudata grațioasă rezoluțiune, dar încă ar fi împreună cu noi spese neprevăzute și cu întârzierea expedițiunei din Blașiu, de unde expedițiunea poștale nu se face în toate zilele ci numai de 4 ori pre săptămână, — scrisul are ooare a face cunoscut În[altu]lui c.r. Prezidiu Guberniale, cum că din motivele și cauzele produse mai sus este necesitat a nu eda foaia sa numită *Archivu nece de 2 ori, dar nece măcar 1 dată pre lună, ci numai la 35 sau 40 de zile 1 dată în Sabiniu*, de almentrea ținându-se strins de Programă tot atunci în 10 dec. acelușă petițiunei mai sus atinse; —

³⁰ *Idem*, doc. nr. 1539.

³¹ *Idem*, doc. nr. 1928 (protocol de coresp./1866, punctul 17).

Rezervindu-și de almentrea dreptul de a se întoarce într-o împrejurări mai favorabili la propusul ce-l avuse mai de antaniu de a o publica de 2 ori pre lună în Blașiu ori și aliurea, și

Intru celelalte deplin conformându-se prescrișelor în legea de presă și în grațioasa rezoluțiune a În[altu]lui c.r. Prezidiu de mai sus

Al În[altu]lui c.r. Prezidiu Guberniale prea plecat

[T. Cipariu]

XXVIII

[Declarația lui Cipariu ca răspuns la o adresă a direcțiunii poștale din Sibiu din 1 februarie 1867]

[Blaj, 15 februarie 1867]

Erklärung³²

La requisi-
țiunea Direcțiunei
poștali din
Sabiniu, dto.
1 febr. a.c.
nr. 309.

Der Gefertigte hat die Ehre gehabt, an das k[aiserliche] [und] k[önigliche] Gubernial-Praesidium unter 26. Jahnner d[ieses] J[ahres] zu berichten, dass ich einstweilen verzichtet habe meine Zeitschrift monatlich *zweimal* und in Blasendorf herauszugeben, sondern mich entschlossen habe dasselbe Archivu nur in Friste von 35 bis 70 Tagen in losen Heften und zwar in H[ermann]stadt bei S. Filtsch, zu veröffentlichen und also unter Kreutzband an die Abnehmer versenden zu lassen. Das laste Heft mit d[em] 7. Jänner, alt[en] St[ils] ist bereits erschienen und versendet, das 2te wird am 5 ten Febr[uar] a[lt]en St[ils] erscheinen.

Da das Druck also nicht mehr als Zeitschrift, sondern als ein wissenschaftliches Werk erscheint, so entfällt hiemit die Nothwendigkeit den Preis [der] ab-gesagten Zeitschrift zu melden, ich hatte den[selben] jedoch seiner Zeit an das h[oh]e Gubernial Praesidium gemeldet, der Preis derselben bleibt auch dennoch unter veränderten Umständen 3 fl. für 1 Jahr, auf 1/4 Jahr aber wird keine Prae-numeration angenommen.

Blasendorf, am 15ten Febr[uar] 1867.

DOCUMENTS CONCERNING THE ENDEAVOURS OF TIMOTEI CIPARIU IN ORDER TO PUBLISH THE REVIEW „ARHIVU PENTRU FILOLOGIE ȘI ISTORIE“

Summary

The documents published here throw a light on Timotei Cipariu's efforts in view of editing the „Arhivu“ as a bimonthly scholarly review, and also on the difficulties met in his way before he could carry through his intention. The documents are preserved in Timotei Cipariu's personal archive kept in the Blaj Collection of the State Archives of Cluj-Napoca.

³² *Idem*, doc nr. 1939.

The content of the papers shows the tireless and perseverent activity of the great scholar in the summer and autumn of 1866 in order to win the cooperation of a printer (at Blaj or Sibiu), the material and moral support of the association Astra, some occasional collaborators and a minimal number of subscribers, by publicizing the content of the future periodical in the Romanian press. Meanwhile Cipariu had to face serious impediments raised by the Transylvanian authorities, who were considering disapprovingly the appearance of this review of philologic and historic character that would educate and potentiate Romanian national conscience.

Finally Timotei Cipariu obtained the permission to print the „Arhivu“ early in 1867 at Sibiu, at the printer's Samuel Filtsch, and he would direct the periodical from Blaj until the year 1872 (40 issues were published in all).